

Попов. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/16801028/men-edzhment/metodi_planuvannya

9. Осовська Г.В. Основи менеджменту: навчальний посібник / Г.В. Осовська, О.А. Осовський – К.: Кондор, 2006. – 664 с.

10. Конспект лекцій «Організація туристичної діяльності в Україні». [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/31/2031.html>

11. Швайка Л.А. Державне регулювання економіки: навчальний посібник / Швайка Л.А. – К.: Знання, 2006. – 435 с.

С.П. САМОФАЛОВ,
здобувач, Науково-дослідний економічний інститут Мінекономрозвитку України

Антикризове управління корпоративними правами держави

У статті розкриваються питання управління корпоративними правами держави, що в сучасних умовах господарювання вимагає застосування антикризових заходів. Пропонується послідовність створення системи антикризового управління, виокремлюються зобов'язання та застосування контролінгу.

Ключові слова: управління корпоративними правами держави, антикризове управління, зобов'язання, контролінг.

В статье раскрываются вопросы управления корпоративными правами государства, что в современных условиях хозяйствования требует применения антикризисных мероприятий. Предлагается последовательность разработки системы антикризисного управления, выделяются обязательства, а также применение контроллинга.

Ключевые слова: управление корпоративными правами государства, антикризисное управление, обязательства, контроллинг.

The article covers the question of corporate rights of the State that in modern conditions of managing requires application of anti-crisis measures. Suggested sequence of creating a system of crisis management, and commitment are set off visually controlling.

Keywords: management of the corporate rights of the State, crisis management, commitment, controlling.

Постановка проблеми. Розбудова ринкових відносин в Україні зумовила перерозподіл існуючої державної власності і виникнення поряд із державним недержавного сектору економіки. Роздержавлення та проведення подальшої приватизації викликали створення суб'єктів господарювання колективної та приватної форм власності, а також різних організаційно-правових форм, де особливе місце займають підприємницькі структури, що вимагають здійснення управління на корпоративних засадах, і в Україні представлені в основному акціонерними товариствами, товариствами з обмеженою відповідальністю та холдингами.

У корпоративних підприємствах в державному управлінні перебувають значні частки майна, що обумовлює необхідність створення адекватних систем управління корпоратив-

ними правами держави. Основні засади такого управління мають враховувати особливості перехідного періоду в нашій економіці, вплив на неї інтеграційних процесів і високої інтелектуальності економічних та соціальних явищ сучасного етапу розвитку української та світової економіки, а також можливості виникнення кризових явищ в економіці.

Тому пропозиції щодо антикризового корпоративного управління мають передбачати фінансове та виробниче оздоровлення корпоративних структур з державною часткою у статутному капіталі з метою їх функціонування в оптимальному режимі.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню питань корпоративного управління, управління корпоративними правами держави присвячені роботи багатьох вчених. Аналіз діяльності корпоративних структур показав, що тепер багато з них, перебувають в кризовому або передкризовому стані, що також стосується інших суб'єктів підприємницької діяльності з державною часткою в статутному капіталі, які створені у процесі роздержавлення та приватизації. Це підтверджують також дослідження науковців. Зокрема, Г. Потапенко, досліджуючи систему корпоративного управління на Харківщині, ще в 2007 році зазначав, що «значну частку в сегменті корпоративних прав держави в Харківській області становлять господарські товариства щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство (14 ВАТ, або 40% загальної кількості, з них у п'яти контрольний пакет акцій належить державі)» [1]. Досліджуючи питання економічного зростання та капіталізації фондових бірж, Є.В. Редзюк наголошує на потребі в реформуванні фінансово-економічних механізмів залучення інвесторів в Україну, де виокремлює ряд заходів, серед яких: «налагодити механізм реального забезпечення захищеності прав власності», «розширити права міноритарних акціонерів» [2, с. 89], що є актуальним у сучасних умовах господарювання. С.В. Науменкова надає пропозиції щодо необхідності реалізації заходів при запровадженні антикризового менеджменту на підприємствах з державною часткою у статутному капіталі, де виокремлює питання «розроблення системи рейтингів для оцінки ризику корпоративного управління для підприємств з державною часткою власності» [3, с. 28].

Н.Д. Бабяк, Н.Ю. Буратчук у проведеному дослідженні фінансового контролінгу в транснаціональних корпораціях і холдингах зазначають, що «кожне підприємство є динамічною системою стримувань і противаг, яка постійно розвивається» [4, с. 115]. В.А. Євтушевський, розглядаючи питання корпоративного управління, зазначає на необхідності здійснення антикризових заходів у корпоративних структурах, де виокремлює питання визначення кризового стану підприємства, основні поняття антикризового управління, заходи з такого управління, пропонує засади програми антикризових заходів, де виокремлює підпрограми «реструктуризація» та «санация» [5, с. 185–198].

Мета статті полягає в дослідженні питань управління корпоративними правами держави в умовах нестабільності економіки та надання пропозицій щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Державні корпоративні права виникли внаслідок проведення масової приватизації, де в статутному капіталі підприємств залишалися державні частки. В цілому ж, позитивно оцінюючи процес приватизації, зазначимо, що поставлені завдання внаслідок як об'єктивних, так і суб'єктивних причин виконані до кінця не були, що негативно вплинуло на створення систем корпоративного управління і управління корпоративними правами держави. При цьому здійснення роздержавлення та приватизації в Україні мало надати можливість вирішувати такі соціально-економічні завдання:

- зміна частки приватного та корпоративного секторів у фінансово-господарській структурі України в бік їх збільшення. Аналіз показав, що це завдання було виконано;
- збільшення кількості власників підприємств, які здійснювали б довгострокові вкладення в приватизовані підприємства з метою їх подальшого розвитку – виконано не було;
- максимальне врахування індивідуальних особливостей об'єктів приватизації – виконано не було;
- поповнення державного бюджету за рахунок надходження коштів від приватизації – виконано частково;

- залучення іноземних і вітчизняних інвестицій у виробництво, що мало на меті здійснення модернізації основних засобів, впровадження нових сучасних технологій, поліпшення споживчих якостей продукції та освоєння випуску нової конкурентоспроможної продукції і завоювання нових ринків, – виконано не було;

- зростання обсягів конкурентоспроможної продукції, прибутків підприємства, виплати дивідендів, погашення заборгованості по заробітній платі – виконано не було;

- створення нових робочих місць на приватизованому підприємстві і зниження рівня безробіття в цілому по Україні – виконано не було.

У Реєстрі корпоративних прав держави, ведення якого здійснює Фонд державного майна України (ФДМУ), станом на 01.07.2013 обліковується 593 господарських товариств з державною часткою у статутному капіталі. При цьому держава в особі Кабінету Міністрів України, ФДМУ, органів виконавчої влади відповідно до галузевої належності суб'єктів господарювання здійснювали управління корпоративними правами держави у 504 акціонерних товариствах, 58 товариствах з обмеженою відповідальністю та 31 національній акціонерній і державній холдинговій компанії [6].

Групування корпоративних прав держави в господарських товариствах показало, що станом на 01.07.2013 частка держави у статутному капіталі більше 50% є у 284 господарських товариствах, тобто в них держава має контрольний пакет. Від 25 до 50% держава має у 156 господарських товариствах, від 10 до 25% – у 73, менше 10% – у 80 господарських товариствах. Загальна кількість товариств з державною часткою у статутному капіталі станом на 01.07.2013 у порівнянні з 01.07.2012 зменшилася на 81, в тому числі з державною часткою у статутному капіталі до 10% – на 35, від 10 до 25% – на 23, від 25 до 50% – на 25. Тобто корпоративний портфель держави за останні роки має тенденцію до зменшення (табл. 1). Однак кількість товариств із державною часткою у статутному капіталі від 50 до

Таблиця 1. Розподіл корпоративних прав держави за розміром державної частки в статутному капіталі

Вид господарських товариств, частка держави у статутному капіталі	Період	Всього	АТ, створені в процесі приватизації і корпоратизації	ХК, ДАК, НАК	АТ, створені за участю ФДМУ
Загальна кількість	на 01.07.12	674	348	30	78
	на 01.07.13	593	269	31	71
	зміни (+/-)	-81	-79	+1	-7
До 10%	на 01.07.12	115	75	0	26
	на 01.07.13	80	48	0	22
	зміни (+/-)	-35	-27	0	-4
Від 10 до 25%	на 01.07.12	96	63	0	10
	на 01.07.13	73	39	0	7
	зміни (+/-)	-23	-24	0	-3
Від 25 до 50%	на 01.07.12	181	105	0	29
	на 01.07.13	156	80	0	29
	зміни (+/-)	-25	-25	0	0
Від 50 до 100%	на 01.07.12	282	105	30	13
	на 01.07.13	284	102	31	13
	зміни (+/-)	+2	-3	+1	0

Джерело: розраховано автором за даними ФДМУ [6].

100% навіть збільшилася на 2, при цьому 159 господарських товариств мають державну частку 100% [6]. Саме тому було б доцільним перенести акценти в роботі з корпоративними правами держави із функцій продажу на функції з управління державним майном та корпоративними правами держави, не знижуючи уваги до можливостей продажу об'єктів приватизації, а також купівлі державою часток у статутному капіталі підприємств, які мають важливе значення. При цьому виникає необхідність у здійсненні антикризового управління корпоративними правами держави.

Вивчення нормативних документів та напрацювань вчених показало, що корпоративні права держави класифікуються залежно від: суб'єкта управління; ступеня корпоративного контролю держави у господарських товариствах; галузевих особливостей цих товариств; строку закріплення корпоративних прав у власності держави» [3, с. 15]. Однак до цієї класифікації доцільно було б додати такі напрями: за способом приватизації, а також попередньої належності до державної чи комунальної власності (рис. 1). Реалізацію основних напрямів удосконалення управління корпоративними правами держави доцільно було б передати запропонованій нами державній холдинговій компанії, створення якої здійснюється відповідно до чинного законодавства.

Реалізація задач контролінгу в системі управління корпоративними правами держави може бути здійснена холдинговою компанією на основі Програми управління корпоративними правами держави (далі Програма). Враховуючи розробки В.А. Євтушевського [5], а також результати проведеного нами аналізу діяльності корпоративних структур з державною часткою у статутному капіталі, Програма може містити в собі такі розділи, які реалізовуватимуться структурними підрозділами холдингової компанії (табл. 2).

Важливе місце в Програмі управління корпоративними правами держави належить розділу 1 «Антикризове управління». При розробці цього розділу слід врахувати, що методи антикризового управління залежать не тільки від фінансово-економічного стану корпоративного підприємства, а й від його організаційно-правової форми, способу створення,

методів приватизації. Вивчення сучасних підходів щодо антикризового управління показало, що при існуванні розмаїття форм власності та конкуренції ринкові умови господарювання обумовлюють необхідність розробки заходів щодо запобігання погіршення фінансового стану підприємства, а також забезпечення результативної і ефективної їх діяльності. Така робота має здійснюватися перманентно і мати на меті виявлення відхилень від запланованих показників, їх аналізу і здійснення управління за відхиленнями. Слід погодитися з В.А. Євтушевським, який у своїй роботі наголошує [5, с. 185], що «термін «антикризове корпоративне управління» насамперед стосується господарських товариств корпоративного типу, проте може застосовуватися для підприємств усіх форм власності – державних, колективних та приватних».

Передусім необхідно визначити основні відмінності антикризового управління для державних корпоративних прав та недержавних підприємств. В основному таке управління з боку держави забезпечується розробкою та прийняттям необхідних законодавчих документів, програм тощо, а також здійсненням контролю за їхнім виконанням. При цьому до основних відмінностей слід віднести можливість фінансової та іншої підтримки на рівні держави підприємств із державною часткою у статутному капіталі, що може виражатися через надання інвестицій, пільгових кредитів, податкових пільг тощо. Окремо можна виділити те, що зміна керівництва товариств з державною часткою понад 75% може здійснюватися більш оперативно, хоча, як показала практика, це не завжди приводить до покращення діяльності підприємств.

В.А. Євтушевський зауважує, що «система антикризового управління відрізняється від загального менеджменту, оскільки вводиться в дію тоді, коли підприємство перебуває в передкризовому або кризовому стані» [5, с. 186]. Але, на нашу думку, таке твердження є справедливим тільки при стабільному економічному розвитку держави, в умовах же зміни форм власності, що проходить в Україні, на підприємствах слід постійно відслідковувати їх фінансово-економічний стан і приймати необхідні антикризові заходи. Пропону-

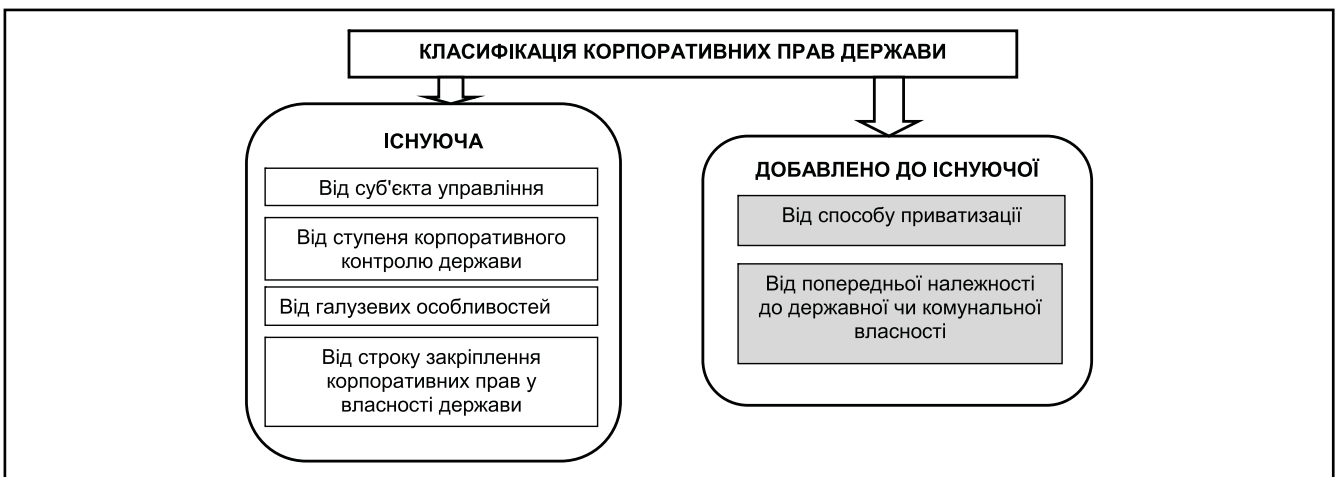

Рисунок 1. Класифікація корпоративних прав держави

Таблиця 2. Розділи Програми управління корпоративними правами держави

№ розділу	Розділ	Структурний підрозділ холдингової компанії, який реалізує завдання розділу
Розділ 1	Антикризове управління	Департамент антикризового управління та реструктуризації
Розділ 2	Реструктуризація корпоративних підприємств	Департамент антикризового управління та реструктуризації
Розділ 3	Удосконалення менеджменту	Планово-економічний департамент
Розділ 4	Управління фінансами та інвестиціями	Фінансовий департамент
Розділ 5	Маркетинг та збут	Планово-економічний департамент
Розділ 6	Виробництво	Виробничий департамент
Розділ 7	Матеріально-технічне забезпечення	Виробничий департамент
Розділ 8	Організація	Департамент розвитку (кадрів)
Розділ 9	Внутрішньогосподарський (управлінський) облік, внутрішній контроль і аудит	Бухгалтерія
Розділ 10	Управління персоналом	Департамент розвитку (кадрів)
Розділ 11	Інновації	Планово-економічний департамент
Розділ 12	Управління відповідальністю та бюджетування	Фінансовий департамент

Запропоновано автором.

ється така послідовність створення системи антикризового управління корпоративними правами держави.

1. Розроблення системи внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, внутрішнього контролю і аудиту (Розділ 9 Програми). Внутрішньогосподарський (управлінський) облік впроваджується з метою підготовки інформації для прийняття управлінських рішень. Далі здійснюється розроблення системи управління витратами на різних рівнях управління.

2. Розроблення підпрограм виходу із кризового стану. Основою цих підпрограм має бути виявлення зобов'язань підприємства, визначення причин їх виникнення та формування можливих джерел їх погашення. Зобов'язання слід поділяти на ті, що можливо погасити і неможливо. З цією метою визначається ліквідність активів корпоративної структури.

3. Опрацювання заходів щодо виходу із кризового стану.

Антикризове управління корпоративними правами держави має базуватися на перманентному удосконаленні такого управління. При цьому доцільно використовувати законодавчі та нормативні акти, які прийняті в Україні та за кордоном. Зокрема, у постанові Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2004 року № 155 [7] окреслено основні напрями удосконалення управління корпоративними правами держави, які систематизовано у табл. 3.

Окремо слід розглянути зобов'язання як одного з найважливіших елементів антикризового управління. Проведені дослідження показали, що зобов'язання корпоративної

структури можна розділити на внутрішньокорпоративні та зовнішньокорпоративні. Це підтверджується і дослідженнями вчених. Зокрема, В.А. Євтушевський поділяє їх на дві такі великі групи: внутрішні та зовнішні. Автор відмічає, що внутрішні зобов'язання виникають перед власниками щодо виплати дивідендів, перед найманими працівниками – по виплаті заробітної плати та ін., а зовнішні зобов'язання підприємства включають зобов'язання перед податковими органами щодо сплати податків, перед фінансово-кредитною системою – щодо погашення заборгованості, зобов'язання перед контрагентами – по оплаті товарів і послуг, наданні послуг та поставках товарів тощо [5, с. 187]. Однак результати виконаного дослідження показали, що при створенні системи управління корпоративними правами держави та антикризового корпоративного управління зобов'язання крім поділу на зовнішні та внутрішні слід поділяти на довгострокові, поточні, непередбачені зобов'язання, доходи майбутніх періодів як це передбачено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [8]. Це дасть можливість більш чітко визначати зобов'язання підприємства і оперативно управляти ними. При цьому рекомендується також визначати причини, що перешкоджають підприємству виконувати свої зобов'язання, які можуть бути також внутрішніми та зовнішніми.

Застосування контролінгу при управлінні корпоративними правами держави дасть можливість вчасно реагувати на кризові явища в економіці, що підтверджують дослідження

Таблиця 3. Основні напрями удосконалення системи управління корпоративними правами держави

№ з/п	Зміст напрямку
1	Ведення обліку корпоративних прав держави, здійснення їх класифікації в залежності від особливостей завдань управління ними та розміру державної частки в статутному капіталі господарського товариства шляхом формування та ведення Реєстру корпоративних прав держави
2	Здійснення оптимізації кількості господарських товариств, у статутному капіталі яких є державна частка
3	Створення надійного механізму захисту інтересів держави у процесі управління корпоративними правами держави без обмеження законних інтересів інших власників
4	Визначення повноважень та відповідальності суб'єктів управління
5	Визначення критеріїв ефективності управління корпоративними правами держави та законодавчого впровадження на їхній основі моніторингу результатів управління
6	Підвищення професійного рівня та відповідальності посадових осіб органів виконавчої влади та інших суб'єктів управління за результати діяльності відповідних господарських товариств

Розроблено автором за даними [7].

вчених. Зокрема, Н.Д. Бабяк, Н.Ю. Буратчук зазначають, що фінансовий контролінг є «мозковим центром» будь-якого підприємства [4, с. 115]. Враховуючи це, зазначимо, що впровадження контролінгу в систему управління корпоративними правами держави має забезпечувати насамперед виконання таких основних функцій, як планування, організації роботи, стимулювання, контроль і регулювання, аналіз рішень. Важливого значення в сучасних умовах господарювання набувають питання розвитку ділових контактів у корпоративних структурах з державною часткою у статутному капіталі. Крім цього, враховуючи основні недоліки корпоративного управління в Україні, є необхідним у систему контролінгу корпоративних підприємств додати ще таку функцію, як надання рекомендацій та необхідної інформації для здійснення взаємодії держави та корпоративного підприємства на принципах корпоративного управління, що дасть можливість враховувати інтереси держави при здійсненні управління корпоративними правами. При цьому контролінг має бути всеохоплюючим, системним і відповідати основним вимогам і принципам корпоративного управління: забезпечення інтересів акціонерів, у тому числі меншоритарних і іноземних; прозорість інформації; ієрархічність управління, підпорядкованість більшості.

Відповідно до поставлених завдань необхідно розробити такий інструментарій контролінгу, який охоплював би всі сфери та рівні управління, які повинні бути релевантними, тобто піддаватися змінам, що зобов'язаний здійснити менеджер у процесі управління. Вважаємо раціональним виокремити такі сфери управління: ринкова; вартісна сфера, виробнича сфера і, не менш важливими, особливо в ринкових умовах господарювання, є сфера ризику і сфера корпоративних відносин. Діяльність у кожній із зазначених сфер пов'язана з управлінням на таких рівнях ієрархії «загальні збори акціонерів – правління», якщо управління корпорацією здійснюється за дворівневою моделлю, і «загальні збори акціонерів – рада акціонерів (спостережна рада) – правління», якщо управління здійснюється за трирівневою моделлю. Вважаємо доцільним загальним зборам акціонерів, раді акціонерів (спостережній раді), правлінню надати статус центрів відповідальності і доводити до них бюджети. Не викликає сумнівів щодо виокремлення державного рівня управління в системі корпоративних взаємовідносин.

Значне місце в контролінговому механізмі належить управлінському обліку, що являє собою систему обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством, і тому з метою забезпечення необхідною інформацією учасників корпоративного управління доцільно його впровадження в корпораціях з державною часткою у статутному капіталі.

Висновки

У результаті проведених досліджень можна зробити такі висновки.

Приватизація в Україні мала свої позитивні наслідки. Однак поставлені завдання внаслідок як об'єктивних, так і суб'єктивних причин до кінця виконані не були, що негативно вплинуло на створення систем корпоративного управління і управління корпоративними правами держави. Доцільним є перенесення акцентів в роботі з корпоративними правами держави із функцій їх продажу на функції з управління державним майном та корпоративними правами держави, не зменшуючи уваги до можливостей продажу об'єктів приватизації, а також купівлі державою часток у статутному капіталі підприємств, які мають важливе значення. При цьому виникає необхідність у здійсненні антикризового управління корпоративними правами держави. Пропонується така послідовність створення системи антикризового управління корпоративними правами держави: розроблення системи внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, внутрішнього контролю і аудиту; розроблення підпрограм виходу із кризового стану; опрацювання заходів щодо виходу із кризового стану. Зобов'язання крім поділу на зовнішні та внутрішні слід класифікувати на довгострокові, поточні, непередбачені зобов'язання, доходи майбутніх періодів. Пропонується застосування контролінгу при здійсненні антикризового управління. Відповідно до поставлених завдань інструментарій контролінгу має охоплювати всі сфери та рівні управління, які повинні бути релевантними, тобто піддаватися змінам, що зобов'язаний здійснити менеджер у процесі управління.

Подальші дослідження доцільно було б зосередити на розробленні економічного механізму антикризового управління корпоративними правами держави на основі контролінгу. При цьому слід провести окремі дослідження з метою розмежування функцій управлінського обліку і контролінгу, що дасть можливість більш ефективно здійснювати їх впровадження у процес управління корпоративними правами держави.

Список використаних джерел

1. Потапенко Г. Проблемні питання корпоративного управління на підприємствах Харківщини / Г. Потапенко // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2007. – №12. – С. 24–31.
2. Редзюк Є.В. Порівняльна характеристика темпів економічного зростання та капіталізації фондових бірж світу й України / Є.В. Редзюк // Фінанси України. – 2013. – №7. – С. 78–90.
3. Науменкова С.В. Основні напрями підвищення ефективності управління державними корпоративними правами / С.В. Науменкова // Фінанси України. – 2007. – №2. – С. 13–30.
4. Бабяк Н.Д. Фінансовий контролінг у транснаціональних корпораціях і холдингах / Н.Д. Бабяк, Н.Ю. Буратчук // Фінанси України. – 2012. – №3. – С. 110–116.
5. Євтушевський В.А. Основи корпоративного управління: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 317 с.
6. Звіт ФДМУ про управління державним корпоративними правами за I півріччя 2013 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.spfu.gov.ua

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Основних концептуальних підходів до підвищення ефективності управління корпоративними правами держави» від 11.02.2004 №155 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua / laws / show / 155–2004–п.

8. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» від 31.01.2000 №20 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua / laws / show / z0085–00.

УДК: 336.71:330.131.7

Л.Ю. СИСОЄВА,

к.е.н., доцент, Українська академія банківської справи Національного банку України

Особливості прояву системних ризиків банківської діяльності

У статті узагальнено теоретичні підходи до визначення системних ризиків, визначено джерела їх виникнення залежно від видів фінансових ризиків банківської діяльності, проаналізовано механізм реалізації окремих ризиків банківської діяльності, а також розкрито потенціал впливу системних ризиків на економіку країни.

Ключові слова: системний ризик, банк, банківська діяльність, банківська система.

В статье обобщены теоретические подходы к определению системных рисков, определены их источники по видам финансовых рисков банковской деятельности, проанализирован механизм реализации отдельных рисков банковской деятельности, а также раскрыт потенциал воздействия системных рисков на экономику.

Ключевые слова: системный риск, банк, банковская деятельность, банковская система.

The paper summarizes the theoretical approaches to the definition of systemic risk, defined by their sources by type of banking risks, analyzed the mechanism of realization of certain banking risks, and disclosed the potential impact of systemic risks to the economy.

Постановка проблеми. За наслідками світової фінансово-економічної кризи у світі триває процес трансформації підходів до ідентифікації, оцінки та контролю управління основними ризиками банківської діяльності, вдосконалення методологічних підходів державного регулювання з урахуванням різноманітних макро- та мікрочинників, що впливають на рівень ризиків. Незважаючи на зазначені зміни, системні ризики не були усунуті повністю, а антикризові державні програми, що пов'язані безпосередньо з бюджетами країн стали ще однією причиною реалізації нових ризиків. Тому проблема існування системного ризику визнається більшістю світових науковців, представників Міжнародного валютного фонду, Базельського комітету з питань банківського нагляду та інших міжнародних фінансових інституцій. В умовах забезпечення стабільності всієї фінансово-економічної системи, дослідження основних проявів системних ризиків стає ключовим завданням при вдоскона-

ленні наднаціональних та національних систем банківського регулювання та нагляду.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Наукові підходи до визначення системних ризиків пропонують зарубіжні вчені П. Купик [1], Д. Никерсон [1], Дж. Кауфман [2], Д. Хендрікс [3]. Також слід відмітити голову Федеральної резервної системи США Бена Бернанке, який у щорічних звітах підкреслює важливість вжиття заходів з обмеження системного ризику. Питаннями методології виявлення системних ризиків та перспективними напрямками створення надійних систем нагляду шляхом концентрації уваги наглядців на проблемі існування ризиків банківської діяльності займаються і вітчизняні науковці, такі як О.П. Заруцька [4], І.І. Д'яконова [5], С.В. Науменкова [6], А.П. Яценюк [7] та інші. Втім слід відмітити, що, незважаючи на накопичені наукові здобутки та напрацювання, у вітчизняній економічній літературі майже відсутні ґрунтовні дослідження, присвячені визначенню системних ризиків, їх характерних особливостей та механізму реалізації таких ризиків як в банківській системі, так і в цілому економіці країни.

Мета статті полягає в теоретичному дослідженні сутності системних ризиків, їх особливостей, їх прояву та аналізу механізму впливу на фінансову стабільність банківської системи та економіку країни.

Виклад основного матеріалу. В останній час увага світових регуляторних органів була спрямована на вирішення питань, пов'язаних із кризовими явищами у фінансово-кредитній системі взагалі та системними ризиками зокрема. Взагалі актуалізація питання розповсюдження системних ризиків пов'язана передовсім із концентрацією впливу окремих фінансових та макроекономічних ризиків окремих країн на глобальну фінансово-кредитну систему. Апогеєм такої концентрації стала остання світова фінансова криза. Саме неспроможність банківської системи окремих країн вчасно відреагувати на певні виклики стала серйозним випробуванням для органів фінансового регулювання щодо перегляду своїх принципів та підходів.

Незважаючи на те що минуло вже шість років після початку світової фінансової кризи, яка почалася на ринку нерухомо-